

SFÂRȘITUL ALCHIMIEI

MERVYN
KING

**SFÂRȘITUL
ALCHIMIEI**

**BANII, BĂNCILE ȘI VIITORUL
ECONOMIEI MONDIALE**

Prefață de
MUGUR ISĂRESCU

comunicare(●)ro

**Coordonarea traducerii și note de traducător de
VIORELA-VALENTINA DIMA**

**Traducere din limba engleză de
VIORELA-VALENTINA DIMA, ANTONIA CRISTIANA ENACHE,
RALUCA ELENA HURDUZEU, RALUCA NICOLETA ȘERBAN**

Redactor: ANCA MILU-VAIDSEGAN

Tehnoredactor: CRISTIAN LUPEANU

Mervyn King

THE END OF ALCHEMY

Money, Banking, and the Future of the Global Economy

Copyright © 2016, Mervyn King

All rights reserved.

Copyright © Editura COMUNICARE.RO, 2017,
pentru prezenta ediție în limba română
Toate drepturile asupra prezentei ediții în limba română aparțin
Editurii COMUNICARE.RO.

Editura COMUNICARE.RO este departament în cadrul Școlii Naționale
de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Comunicare și Relații Publice.

SNSPA, Facultatea de Comunicare și Relații Publice

Str. Povernei, nr. 6

010643, București

România

www.edituracomunicare.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

KING, MERVYN

Sfârșitul alchimiei: banii, băncile și viitorul economiei mondiale / Mervyn King;

pref. de Mugur Isărescu; trad.: Viorela-Valentina Dima (coord.),

Antonia Cristiana Enache, Raluca Elena Hurduzeu, Raluca Nicoleta Șerban.

– București: Comunicare.ro, 2017

Conține bibliografie. – Index

ISBN 978-973-711-574-4

I. Isărescu, Mugur (pref.)

II. Dima, Viorela-Valentina (trad.) (coord.)

III. Enache, Antonia Cristiana (trad.)

IV. Hurduzeu, Raluca Elena (trad.)

V. Șerban, Raluca Nicoleta (trad.)

CUPRINS

*Prefață la ediția în limba română:
Mervyn King și comprehensiunea științelor economice / v*

Mulțumiri / xvii

Introducere / 1

- 1 Cel Bun, Cel Rău, Cel Urât / 15*
- 2 Bine și Rău: în bani avem încredere / 52*
- 3 Inocența pierdută: alchimia și sistemul bancar / 90*
- 4 Incertitudinea radicală: scopul piețelor financiare / 125*
  - 5 Eroi și răufăcători: rolul băncilor centrale / 163*
  - 6 Căsătorie și divorț: banii și națiunile / 220*
  - 7 Inocența regăsită: reformarea
sistemului monetar-bancar / 259*
- 8 Vindecare și *hybris*: economia mondială astăzi / 301*
- 9 Îndrăzneala de a fi pesimist: dilema prizonierului
și viitoarea criză / 345*

Note / 383

Bibliografie / 415

Indice / 431

INTRODUCERE

„Erau cele mai bune vremuri, erau cele mai rele vremuri, era epoca înțelepciunii, era epoca nesăbuiței, era epoca încrederii, era epoca neîncrederii...”

Charles Dickens, *Poveste despre două orașe*

Ultimele două decenii din istoria modernă au fost, într-adevăr, cele mai bune vremuri și cele mai rele vremuri. Această perioadă a însemnat povestea a două epoci – prima, caracterizată prin creștere și stabilitate, urmată de cea de-a doua epocă, marcată de cea mai severă criză bancară pe care a cunoscut-o societatea industrializată. În mai puțin de un an, între lunile august 2007 și octombrie 2008, perioada care fusese privită ca o epocă a înțelepciunii era acum privită ca o epocă a nesăbuiței, iar încrederea s-a transformat în neîncredere. Cele mai mari bănci din cele mai mari centre financiare din țările avansate au eșuat, nereușita lor ducând la pierderea încrederii la nivel global, provocând cea mai accentuată recesiune din 1930 încoace.

Cum s-a ajuns aici? Să fi fost vorba de eșecul unor indivizi, al unor instituții, al unor idei? Evenimentele din anii 2007–2008 au inspirat o multitudine de articole, cărți, piese de teatru și filme despre criza economică. Dacă ritmul de creștere economică ar fi fost la fel de intens după criză pe cât de mare a fost numărul de

cărți scrise despre aceasta, atunci de mult ne-am fi întors la un grad maxim de ocupare totală a forței de muncă. Majoritatea acestor relatări despre criză – din mass-media și din dezbaterile publice de la acea vreme – își canalizează atenția asupra simptomelor crizei, nu asupra cauzelor care au dus la instalarea acesteia. La urma urmelor, oricât de marcați ar fi cei care au participat sau au fost martori la această criză, evenimentele asociate acesteia nu reprezintă decât ultimele stadii dintr-un lung șir de crize financiare care au avut loc în răstimpul de când sistemul monetar-bancar actual a devenit piatra de temelie a capitalismului modern, după Revoluția Industrială din secolul al XIX-lea. Creșterea îndatorării, falimentul băncilor, recesiunea care a urmat, toate acestea au fost simptome ale unor probleme mult mai grave cu care se confrunta sistemul nostru economico-financiar. Dacă nu analizăm cauzele crizei, nu vom înțelege niciodată ce s-a întâmplat și nu vom fi capabili să prevenim o nouă criză și să ajutăm economia să-și revină pe deplin. Această carte își propune să găsească un răspuns la marile dileme provocate de caracterul deprimant de regulat al crizelor din sistemul nostru monetar-bancar. De ce se produc aceste crize? De ce sunt atât de costisitoare, dacă ne referim la reducerea locurilor de muncă și a producției? Ce putem face pentru a preveni astfel de crize? De asemenea, această carte își propune să analizeze o serie de idei noi care ar putea duce la creionarea unor răspunsuri.

În primăvara anului 2011, am fost la Beijing pentru a mă întâlni cu un membru de vază din conducerea Băncii Centrale a Chinei. Pe parcursul cinei de la Complexul hotelier de stat Diaoyutai, unde jucasem tenis mai devreme, am discutat despre învățămintele istorice la care puteam apela pentru a soluționa provocările cu care ne confruntăm, dintre acestea cea mai importantă fiind necesitatea de a revigora economia mondială după prăbușirea sistemului bancar occidental din 2008. Gândindu-mă la răspunsul pe care se pare că l-a dat premierul Zhou Enlai la întrebarea privind semnificația pe care ar trebui să o atribuim Revoluției Franceze (e „prea devreme pentru a ne putea pronunța”), l-am întrebat pe colegul meu chinez cât de importantă i se pare acum Revoluția Industrială care a avut

loc în Marea Britanie în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. S-a gândit îndelung. Apoi a răspuns: „Noi, chinezii, am învățat multe de la Occident despre modul în care competiția și economia de piață sprijină procesul de industrializare și creează standarde de viață mai ridicate. Dorim să stimulăm acest lucru.” „Și totuși – a continuat el ironic – nu cred că ați înțeles pe deplin natura banilor și a activităților bancare.”¹ Remarca domniei sale m-a inspirat să scriu această carte.

De la terminarea crizei, mulți au fost tentați să încerce să afle cine este de vină pentru efectele ei dezastruoase. Dar e neproductiv să dăm vina pe indivizi – aceasta ne poate face să credem că în eventualitatea în care puțini, sau mai mulți, dintre acești oameni ar fi pedepsiți, atunci o astfel de criză nu s-ar mai produce vreodată. Ce bine ar fi să fie atât de simplu! O generație întregă de profesioniști inteligenți și pricepuți au fost ademiniți de sistemul bancar și îndeosebi de activitățile de tranzacționare, datorită perspectivei unor imense recompense financiare și provocărilor intelectuale asociate cu acel tip de activități care dădeau naștere la astfel de beneficii. S-au înșelat amarnic. Criza a fost rezultatul disfuncționalității unui sistem și a lipsei de viabilitate a ideilor pe care s-a construit acesta, nu dovada eșecului unor indivizi, bancheri sau factori de decizie politică, în ciuda faptului că unii dintre aceștia au fost desigur incompetenți și lacomi. A existat o neînțelegere generală a modului de funcționare a economiei mondiale. Date fiind dimensiunea sectorului bancar și influența politică exercitată de acesta, este oare prea târziu să încercăm să redresăm situația? Nu – nu este niciodată prea târziu să pui întrebările potrivite, ceea ce și încerc să fac în cartea de față.

Dacă nu-i învinuim pe actori, atunci de ce nu l-am învinui pe dramaturg? Economiiștii au fost considerați de mulți drept răufăcători. Privite ca discipline abstracte, cu un caracter excesiv de matematic, științele economice nu au reușit totuși să prezică această criză. Acest mod de a privi lucrurile seamănă într-un fel cu încercarea de a da vina pe știință pentru producerea ocazională a unei calamități naturale. Și totuși, suntem gata să-i învinovățim pe oamenii

de știință dacă unele teorii incorecte cresc probabilitatea apariției calamităților sau creează percepția că nu ar avea loc niciodată, iar unul dintre argumentele prezentate în carte este că științele economice au încurajat moduri de gândire care au sporit probabilitatea apariției crizelor. Economisții s-au expus singuri la acest tip de învinuiri, pretinzând că pot face previziuni. Nimeni nu poate prezice cu ușurință viitorul incognoscibil, iar economisții nu fac excepție de la regulă. În ciuda criticilor, științele economice moderne oferă un mod diferit și util de gândire despre lume. Dar nicio disciplină nu poate rămâne pe loc, științele economice trebuie să se schimbe și ele, poate într-un mod radical, ca urmare a acestei crize traumatizante. O teorie economică potrivită realităților de azi trebuie să ne determine să ne punem mintea la contribuție, valorificând descoperirile predecesorilor noștri fără a ne lăsa dominați de ele.

Economiile care sunt capabile să trimită oameni pe lună și să producă bunuri și servicii cu un grad deosebit de complexitate și creativitate par să se împotmolească în aspecte prozaice, precum manipularea banilor și derularea serviciilor bancare. Frecvența și, îndeosebi, severitatea crizelor mai degrabă au crescut decât au scăzut de-a lungul timpului. Sub presiunea crizei din octombrie 2008, statele naționale au preluat responsabilitatea pentru obligațiile și datoriile sistemului bancar mondial. În ceea ce privește bilanțul, sistemul bancar fusese practic naționalizat, fără însă a exista un control colectiv asupra operațiunilor sale. Această intervenție salvatoare a statului nu poate fi cu ușurință ignorată. Aflat la ananghie, chiar sectorul care îmbrățișa valorile disciplinei de piață a fost lăsat să-și continue activitatea doar cu sprijinul contribuabililor. Solvabilitatea statului a fost periclitată și, în unele cazuri, precum cel al Islandei sau al Irlandei, s-a ajuns la pierderea acesteia. Poate că Dumnezeu a creat lumea, dar noi, muritorii, am creat banii de hârtie și băncile riscante. Acestea sunt instituții create de om, importante surse de inovare, prosperitate și progres material, dar și de lăcomie, corupție și crize economice. În bine sau în rău, aceste instituții afectează în mod semnificativ bunăstarea umană.

O bună parte din istoria modernă, banii și sistemul bancar au fost considerați, în mod întemeiat, drept elemente magice, care ne-au eliberat de un sistem feudal stagnant și au permis apariția unei economii de piață dinamice, capabile de acele investiții pe termen lung necesare pentru susținerea unei economii în creștere. Ideea că banii de hârtie ar putea înlocui aurul și metalele prețioase cu valoare intrinsecă și că băncile ar putea transforma depozite sigure pe termen scurt în investiții riscante pe termen lung și-a dovedit utilitatea pe timpul Revoluției Industriale din secolul al XVIII-lea, fiind în același timp o idee revoluționară și extrem de seducătoare. Era vorba, în realitate, de o alchimie financiară – crearea unor puteri financiare extraordinare, care sfidează realitatea și bunul-simț. Dorința de a obține acest elixir monetar a dus la apariția unui șir de dezastru economice – de la hiperinflație la colapsul sistemului bancar. De ce oare banii și sistemul bancar, alchimiștii economiei de piață, s-au transformat în Călcâiul lui Ahile?

Scopul cărții de față este să răspundă la această întrebare. Ne propunem să explicăm de ce disfuncționalitățile sistemului economic modern, de tip capitalist, își au rădăcina în sistemul monetar-bancar existent, să analizăm consecințele acestor disfuncționalități pentru întreaga economie și să propunem o modalitate de a pune capăt acestei alchimii. Ideile noastre despre bani și sistemul bancar sunt condiționate de epoca în care trăim, tot atât de mult ca și felul în care facem politică sau ne imaginăm trecutul. Experiența secolului al XX-lea, cu crizele economice, hiperinflațiile și războaiele sale, a schimbat nu doar lumea, ci și modul în care o privesc economiștii. Înainte de Marea Criză Economică de la începutul anilor 1930, băncile centrale și guvernele considerau că au rolul de a stabili sistemul financiar și de a echilibra bugetul. După Marea Criză, atenția acestora s-a îndreptat spre politicile de menținere a unui grad maxim de ocupare a forței de muncă. Dar s-a dovedit a fi o adevărată naivitate încrederea postbelică în faptul că ideile keynesiene – privitoare la folosirea cheltuielilor publice pentru a stimula creșterea cererii economice cumulate – ar putea să ne împiedice să repetăm erorile trecutului. În perioada anilor 1960, recursul la politici